

Corana (Covid-19) Salgını Nedeniyle Oluşan Mücbir Sebebin Maden Hukukuna Yansıması

Av.Prof. Dr. MUSTAFA TOPALOĞLU

CORANAVİRÜS (COVID-19) SALGINI

2019 yılının Aralık ayında Çin'de ortaya çıkan ve güncel durumda neredeyse tüm dünyaya yayılan Corona Virüsü (Covid-19), tam anlamıyla bir global tehdit haline gelmiş ve Dünya Sağlık Örgütü tarafından bir salgın olarak nitelendirilmeye başlanmıştır. 11 Mart 2020'de Dünya Sağlık Örgütü, Corona virüsü salgını (Covid-19) bir "pandemi" (yani küresel salgın) olarak ilan etmiştir.

Dolayısıyla söz konusu pandemi, Dünya Sağlık Örgütü'nün işin ciddiyetini ve durumunu ilan etmekte kullandığı genel bir kategorizasyon olarak karşımıza çıkmakta ve ülkelere yapılabilecek son uyarı olarak değerlendirilmektedir. Son günlerde neredeyse tüm dünyada gündem haline gelen bu salgın, madencilik sektöründeki faaliyetleri de olumsuz yönde etkilemektedir.

Türkiye'de Corona Virüsü (Covid-19) salgını nedeniyle vergi ödemelerinin ve Maden Kanunu kapsamındaki yükümlülüklerin ertelenmesi açısından mücbir sebep temelinde yeni düzenlemeler yapılmış bulunmaktadır.

GELİR İDARESİ BAŞKANLIĞI GENEL TEBLİĞİ VE VERGİLERİN ERTELENMESİ

Hazine ve Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığı Coronavirus (COVID-19) salgınının Vergi Usul Kanunu ve vergi ödemeleri açısından mücbir sebep olarak kabul etmiş 24 Mart 2020 tarihinde Genel Tebliği yayımlamıştır

213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun Mücbir Sebepler başlıklı 13. maddesi, "Mücbir sebepler: 1. Vergi ödevlerinden her hangi birinin yerine getirilmesine engel olacak derecede ağır kaza, **ağır hastalık** ve tutukluluk; ... gibi hallerdir." şeklinde ifade edilmiştir. Yine aynı Kanun'un m.15 hükmü "13 üncü maddede yazılı mücbir sebeplerden her hangi birinin bulunması halinde bu sebep ortadan kalkıncaya kadar süreler işlemez. Bu takdirde tarh zamanaşımı işlemiyen süreler kadar uzar. Bu hükmün uygulanması için **mücbir sebebin malum** olması veya ilgililer tarafından ispat veya tevsik edilmesi lazımdır" şeklindedir. Dolayısıyla Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından çıkarılan Genel Tebliğ'de, Coronavirus (COVID-19) salgınının Vergi Usul Kanunu kapsamında mücbir sebep olarak sayılması ilgili kanun hükümlerine dayandırılmaktadır. Madencilik sektörü de aşağıda belirtileceği gibi söz konusu salgından mücbir sebep nedeniyle etkilenen sektörler kapsamında sayılarak vergi ertelemesinden yararlandırılmıştır. Tebliğ genel olarak şu şekildedir:

"Çin Halk Cumhuriyeti'nin Vuhan kentinde ortaya çıkan ve birçok ülkeye yayılan Koronavirüs (COVID-19) salgınından ve bu kapsamda alınan tedbirlerden etkilenen mükelleflerin vergi ödevlerinin yerine getirilmesi bakımından mücbir sebep hükümlerinden faydalandırılması amacıyla Bakanlığımızca yapılan çalışmalar kapsamında bir Genel Tebliğ hazırlanmıştır.

*Bu Tebliğ ile **salgından doğrudan etkilenen ve ana faaliyetleri itibariyle**, alışveriş merkezleri dahil perakende ticaret, demir çelik ve metal sanayii, otomotiv imalatı ve ticareti ile otomotiv sanayii için parça ve aksesuar imalatı, depolama faaliyetleri dahil lojistik ve ulaşım, sinema ve tiyatro gibi sanatsal hizmetler, tur operatörleri ve seyahat acenteleri dahil konaklama faaliyetleri, lokanta, kıraathane dahil yiyecek ve içecek hizmetleri, tekstil ve konfeksiyon imalatı ve ticareti ile etkinlik ve organizasyon hizmetlerinin yanı sıra sağlık hizmetleri, mobilya imalatı, **Taş kömürü, linyit, uranyum,***

krom, nikel, alüminyum gibi madenlere yönelik faaliyetler ile mermer, granit ve taş ocaklığı gibi

madencilğe yönelik faaliyetler, bina inşaatı ve özel inşaat faaliyetleri, endüstriyel mutfak imalatı, araç kiralama ile matbaacılık dahil kitap, gazete, dergi ve benzeri basılı ürünlerin yayımcılık faaliyetleri sektörlerinde faaliyette bulunan mükelleflerin mücbir sebep halinde olduğu kabul edilmiştir.

Bahse konu mükelleflere ilave olarak **çiftçi, terzi, manav, avukat, mali müşavir, mimar, mühendis, eczacı, doktor, dişiçi, veteriner, fizyoterapist, yazılımcı, sanatçı gibi mükellefler de** dahil olmak üzere bilanço ve işletme hesabı esasına göre defter tutanlar ile serbest meslek kazancı elde eden gelir vergisi mükellefi olan yaklaşık **1.9 milyon** vatandaşımız da mücbir sebep hali kapsamında değerlendirilmiştir.

Bakanlığımız tarafından hazırlanan Genel Tebliğ'de yukarıda yer verilen tüm mükelleflerin Nisan, Mayıs ve Haziran aylarında vermeleri gereken **muhtasar ve katma değer vergisi beyannamelerinin verilme süresi 27 Temmuz 2020** günü sonuna kadar uzatılmıştır.

Söz konusu beyannamelere istinaden tahakkuk eden vergilerin **ödeme süreleri ise altışar ay uzatılarak** ödemelerin Ekim, Kasım ve Aralık aylarının son haftası içerisinde yapılabilmesi sağlanmıştır.

MADEN HUKUKU AÇISINDAN MÜCBİR SEBEP

GEÇİCİ TATİL

Mücbir sebep, dış (özelikle doğal) kuvvetlerin sonucu oluşan olaylardır. Bu olaylar madencinin şahsıyla ilgili olmaksızın kaçınılmaz olarak meydana gelir. Önceden öngörülmesi ve karşı koyulması mümkün olmaz. 3213 sayılı Maden Kanunu 3.maddesinde "Sel, yangın, deprem, grizu patlaması, çökme ve heyelan gibi olaylar" mücbir sebep olarak tanımlanmıştır.

Maden Kanunu m.37.hükmü mücbir sebep halinde işletme izni alınmış maden işletme sahalarına geçici tatil kararı verilebileceğini öngörmektedir. MAPEG, Corona (Covid-19) salgının mücbir sebep olarak gösterilmesi halinde geçici tatil taleplerini kabul etmektedir. Maden Yönetmeliğinin 41.maddesine göre kabul edilen geçici tatil talebi üzerine müracaat tarihinden başlamak üzere bir yıl süre ile geçici tatil kararı verilir. Ancak geçici tatil gerekçelerinin devam etmesi halinde bu süre uzatılabilir.

Geçici tatil, ruhsat sahibinin 3213 sayılı Kanunu m.24/12 hükmünde öngörülen asgari üretim yapma zorunluluğunu kaldırmaktadır. Bunun dışında geçici tatil döneminde 29.maddede öngörülen belgelerden işletme faaliyet raporunu Nisan ayı sonuna kadar verme yükümlülüğü devam etmektedir. Bu yükümlülüğün yerine getirilmemesi halinde idari para cezası uygulanmaktadır.

Belki de geçici tatili cazip olmaktan çıkararak bir husus da üretim yapılmasa Yönetmeliğin m.41(3) hükmüne göre geçici tatil süresince Devlet hakkı da alınmaktadır. 3213 sayılı Maden Kanununun m.14/5 hükmü uyarınca geçici tatil nedeniyle üretim yapılmasa da ruhsat bedeli kadar Devlet hakkı ödenmektedir. Zaten mücbir sebep nedeniyle üretim yapamayan ve sabit giderleri karşılamak durumunda olan ruhsat sahibine ayrıca Devlet hakkı ödetilmesi ağır bir finansal yük oluşturmaktadır.

7226 SAYILI KANUNLA GETİRİLEN YENİ MÜCBİR SEBEP HÜKMÜ

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulan, 27/3 dönemi ve yasama yılı, 2/2633 Esas numaralı, 17.02.2020 tarih ve 99 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi, Genel Kurulda kabul edilerek kanunlaşmıştır. Torba Kanun olarak niteliğindeki 25.03.2020 tarih ve 7226 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Dair Kanun Cumhurbaşkanlığı'nca onaylanmış ve 26.03.2020 tarih ve 31080 mükerrer sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

7226 sayılı Kanunla 3213 sayılı Maden Kanunu'na sebeple ilgili aşağıdaki ek 19.madde eklenmiştir:

"EK MADDE 19-Mücbir sebeplerden herhangi birinin bulunması halinde Bakanlık tarafından bu Kanun kapsamında mali yükümlülüklerin ve/veya beyanların ertelenmesi ile mali yükümlülüklerin taksitlendirilmesine karar verilebilir. Bu takdirde mali yükümlülüklerle ilişkin zamanaşımı durur ve hak düşürücü süreler erteleme süresinde işlemez.

Bu hükmün uygulanması için mücbir sebebin malum olması veya ilgililer tarafından ispat veya teşvik edilmesi gerekir.

Bakanlık, mücbir sebep sayılan haller nedeniyle; bölge, il, mahal veya afete maruz kalanlar itibarıyla mücbir sebep hali ilan etmeye ve bu sürede bu Kanunda belirlenen mali yükümlülüklerden yerine getirilemeyecek olanları tespit etmeye yetkilidir."

Esas itibarıyla 3213 sayılı Maden Kanunu ek 19.maddesiyle getirilen düzenleme Vergi Usul Kanunu 15.maddesinden esinlenilmiş gözükmektedir. Yeni ek 19.madde, 3213 sayılı Maden Kanunu, kapsamındaki uygulamalarla ilgilidir. Öncelikle yukarıda belirtilen 3213 sayılı Maden Kanunu 3.maddesindeki mücbir sebep tanımının da genişletilmesi uygun olurdu. Zira, 3.madde *Sel, yangın, deprem, grizu patlaması, çökme ve heyelan gibi* doğal sebeplerden kaynaklanan mücbir sebep hallerinden bahsetmektedir. Ancak ek 19.madde, içinde bulunduğumuz konjonktürde Corona (Covid-19) salgınını mücbir sebep olarak kabul edilmesi için uygun yasal dayanak oluşturabilir.

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı çıkaracağı bir genelge ile söz konusu salgını maden ruhsat sahiplerinin yükümlülükleri açısından mücbir sebep hali olarak ilan edebilir. Zira mücbir sebep hükmünün uygulanabilmesi için gerekli olan mücbir sebebin malum olması unsurunun, maalesef Dünya'nın bir numaralı gündem maddesi olan yakın zamanda böylesi görülmemiş söz konusu salgında fazlasıyla yerine geldiğinde şüphe yoktur.

Bakanlığın mücbir sebeple ilgili ilanı sonrası 3213 sayılı Maden Kanunu m.29 uyarınca Nisan ayı sonuna kadar verilmesi gereken işletme faaliyeti ile ilgili teknik belgelerin, işletme faaliyet raporunun ve arama yapılmış ise arama ile ilgili bilgilerin Nisan ayı sonuna kadar MAPEG'e sunulması yükümlülüğü ertelenebilir.

Yine çıkarılacak Genelgede kapsamı belirlenecek Haziran ayı sonuna kadar ödenmesi gereken Devlet hakkı, ruhsat bedeli ve ruhsat taban bedeli gibi mali yükümlülükler de ertelenebilir yada taksite bağlanabilir. Maden Kanunu'nda öngörülen idari para cezalarının mali yükümlülük kapsamında olup olmadığı tartışmaya açıktır.

Mücbir sebep nedeniyle erteleme veya taksitlendirme halinde Maden Kanunu'ndaki hak düşürücü sürelerin işlemeyeceğinden bahsedilmektedir. Hak düşürücü süre kavramı, özel

hukuka has bir kavram olduğundan, burada esas itibariyle kamusal yönü ağır basan Maden Kanunu açısından "Kanundaki süreler" deyimi kullanılsa daha isabetli olurdu. Yine duracağı ve işlemeyeceği öngörülen zamanaşımı süreleri de Vergi hukukunda söz konusu olan mali yükümlülüklerin vergi dairelerince tahsilinde söz konusu olan zamanaşımı süreleridir.